

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January-2020 Special Issue - 213

जागतिकीकरणाचा भाषा व साहित्यावरील प्रभाव
वैश्वीकरण का हिंदी भाषा और साहित्यपर प्रभाव
Impact of Globalization on Language & Literature

अतिथी संपादक :

डॉ. बाबासाहेब देशमुख

प्राचार्य,

ॲड. एम. एन. देशमुख महाविद्यालय, रायूर

ता. अकोले, जि. अहमदनगर

कार्यकारी संपादक :

डॉ. द. के. गंधारे

संपादन सहाय्य :

डॉ. बी. टी. शेणकर

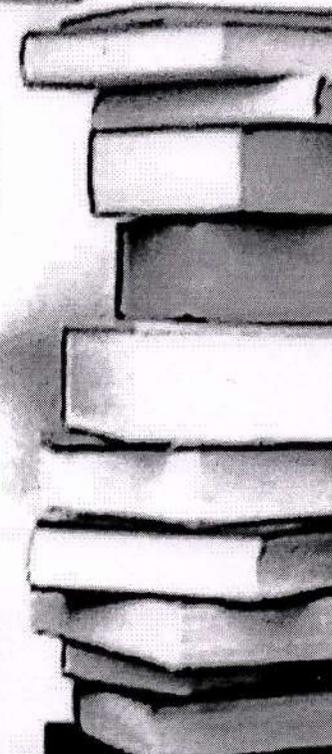
प्रा. बी. आर. होले

डॉ. आर. डी. ननावरे

प्रा. बी. के. थोरात

प्रा. ए. पी. पातण्डे

प्रा. ए. पी. पातण्डे

'RESEARCH JOURNEY' International E-Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6.625

Special Issue 213 : Impact of Globalization on Language & Literature
Peer Reviewed Journal

ISSN :

2348-7143

January-2020

Impact Factor - 6.625

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

January-2020 Special Issue - 213

जागतिकीकरणाचा भाषा व साहित्यावरील प्रभाव
वैश्वीकरण का हिंदी भाषा और साहित्यपर प्रभाव
Impact of Globalization on Language & Literature

अतिथी संपादक :

डॉ. बाबासाहेब देशमुख

प्राचार्य,

अॅड. एम. एन. देशमुख महाविद्यालय, राजूर

ता. अकोले, जि. अहमदनगर

कार्यकारी संपादक :

डॉ. द. के. गंधारे

संपादन सहाय्य :

डॉ. बी. टी. शेणकर

प्रा. वी. आर. होले

डॉ. आर. डी. ननावरे

प्रा. बी. के. थोरात

प्रा. ए. डी. सातपुते

प्रा. जी. एस. कुसमुडे

मुख्य संपादक : डॉ. धनराज धनगर

'RESEARCH JOURNEY' International E-Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6.625

Special Issue 213 : Impact of Globalization on Language & Literature

Peer Reviewed Journal

ISSN :

2348-7143

January-2020

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	शीर्षक	लेखक / लेखिका	पृष्ठ क्र.
1	जागतिकीकरण आणि मराठी साहित्य	डॉ. भास्कर शेळके	07
2	जागतिकीकरण आणि कोकणातील कुणबी आणि कोळी बोली भाषा	डॉ. अनिल उबाळे	11
3	जागतिकीकरणाचा मराठी भाषा व साहित्यावरील प्रभाव	डॉ. द. के. गंधारे	16
4	'राब' कथासंग्रहातील 'आवणी'कथेतून दिसणारा जागतिकीकरणाचा प्रभाव	प्रा. यशवंत मांडकोळी	20
5	जागतिकीकरण आणि मराठी कादंबरी	कु. स्वयंपूर्णा गायकवाड	24
6	जागतिकीकरणाचे स्त्रीवादी साहित्यावर झालेले परिणाम	प्रा. राजू शनवार	27
7	जागतिकीकरणाचा प्रमाण भाषा व बोली व भाषेवरील प्रभाव	सचिन कोतकर व डॉ. संजय नगरकर	30
8	जागतिकीकरण आणि मराठी कविता	डॉ. रंजना कदम	34
9	जागतिकीकरणाचा महाराष्ट्रातील आदिवासींच्या संस्कृतीवर झालेला परिणाम	प्रा. राधाकिसन मुठे	40
10	जागतिकीकरण आणि मराठी कविता	मंगेश जोर्वेकर	44
11	जागतिकीकरण : मराठी भाषा आणि संस्कृती	प्रा. मल्हारी पवार	48
12	मराठी कवितेतून घडणारे जागतिकीकरणाचे दर्शन	प्रा. लक्ष्मण कोठावळे	53
13	जागतिकीकरण आणि लोकसाहित्य	डॉ. वर्षा कीर्तने	58
14	जागतिकीकरणाचा कीर्तनसंस्थेवर पडलेला प्रभाव	डॉ. दत्तात्रय डुंबरे व डॉ. सर्जेराव जिगे	63
15	जागतिकीकरण आणि अनुवाद कौशल्य	डॉ. रावसाहेब ननावरे	70
16	जागतिकीकरण व प्रादेशिक साहित्य	डॉ. सुवर्णा जाधव	74
17	जागतिकीकरण व नव्वदोत्तरी ग्रामीण कादंबरी	डॉ. योगिता रांघावणे	77
18	जागतिकीकरण आणि मराठी बोलीभाषा	डॉ. कुंडलिक पारधी	79
19	जागतिकीकरण आणि लोकसाहित्य	डॉ. निवृत्ती मिसाळ	83
20	आदिवासी कवितेत जागतिकीकरणाचे चित्रण	प्रा. चिंतामण धिंदळे व डॉ. तुकाराम रोंगटे	85
21	जागतिकीकरण आणि मराठी कादंबरी	डॉ. अशोक भवर	92
22	जागतिकीकरण आणि मराठी कविता	शुभांगी बारवकर	97
23	जागतिकीकरण आणि मराठी कथा	प्रा. श्रीकांत आल्हाट	100
24	जागतिकीकरण व नव्वदोत्तर ग्रामीण कथा	विकास मांडवडे	104
25	जागतिकीकरणाचा 'वावटळ' ग्रामीण कवितासंग्रहावरील प्रभाव	डॉ. के. आर. पिसाळ	108
26	जागतिकीकरणाचा मराठी साहित्यावरील प्रभाव	डॉ. अनिल गर्जे	112

'राब' कथासंग्रहातील 'आवणी' कथेतून दिसणारे जागतिकीकरणाचे प्रभाव

प्रा. श्री. यशवंत ढवळा भांडकोळी
प्रमुख, मराठी विभाग,
शेठ. ज. नौ. पालीवाला महाविद्यालय,
पाली- सुधागड, जि. रायगड. 210 405.
भ्रमणध्वनी : 9420964672
ईमेल आयडी : ydbhandkoli@gmail.com

डॉ. संजय लोहकरे हे आदिवासी साहित्यातील एक महत्वाचे लेखक आणि कार्यकर्ते आहेत. आजपर्यंत त्यांनी कविता, कथा, कादंबरी, लोकसाहित्य आणि समीक्षालेखन आहे. त्यांचे लेखन सकस, कसदार आणि वाङ्मय गुणांनी समृद्ध आहे. त्यांच्या लेखनात मानवतावादी आणि उदारमतवादी दृष्टिकोनाचा प्रत्यय येतो.

आदिवासी साहित्याची निसर्ग ही आदिम प्रेरणा आहे. त्यांच्या लेखनात देखील निसर्ग प्राणी, पशुपक्षी, डोंगरदऱ्या आणि त्या डोंगरातील साधीभोळी माणसे, वृक्ष, वेली, झाडे, नद्या, खेकडे, मासे, बेडके, भवरं, किटक, नाकतोडं, टोळ, धांड, कीडया-मुंग्या ही निसर्ग जीवसृष्टी साहित्यातून चित्रित होताना दिसते. याचा प्रत्यय अथर्व पब्लिकेशन, जळगाव यांनी 9 ऑगस्ट रोजी प्रथमावृत्ती प्रकाशित केलेल्या 'राब' या कथासंग्रहातून येतो. या कथासंग्रहातील सर्व काथांणी बोलीत लिहिलेल्या आहेत.

या कथासंग्रहात एकूण पंधरा कथा आहेत. या कथासंग्रहातील काही जागतिकीकरणाचा प्रभाव जाणवतो. या कथांची पार्श्वभूमी म्हणजे अकोले - राजूर - कोल्हापूर या जिल्हातील आदिवासी नागरसंस्कृतीपासून दूर डोंगरदऱ्यात राहणारा आहे. पण स्वातंत्र्योत्तर काळात शिक्षणाचा प्रचार प्रसार झाला. आदिवासी समाज शिक्षणाच्या प्रवाहात हळूहळू येऊ लागला. त्याला जगात घडामोडीची जाणिव होऊ लागली. आज खेडोपाडी संवादाची माध्यमे आणि दळणवळणाची काही प्रमाणात उपलब्ध झाली आहेत. वास्तविक डोंगरदऱ्यात राहणारा आदिवासी आपल्या जगत होता. पण जागतिकीकरणाचे परिणाम खेडोपाड्यापर्यंत कसे पोहचू लागले आहेत. कथासंग्रह वाचल्यानंतर आपल्या लक्षात येईल. आदिवासी समाजजीवन, पर्यावरण आणि निसर्ग जागतिकीकरणाचा परिणाम झालेला आहे. हे त्यांच्या 'आवणी' या कथेतून कसा दिसून येतो.

व्ही. आन् पहेता पहेता रोंपा मज्यात डोलाया लागली व्ही. आज सकाळ सांच्याला कवाडद-यात गरका मारून येत व्हा. आवणीच्या माप्साली गुळ, दाळ नही त याखांदा बकरू कापायचा इसून ठियित व्हा.

आज्याना आन् बा ना कोतूळच्या बाजारातून आवणीच्या लोकांचा बाजार आणला व्हा. आन् मंगाळवारी आख्या गावाची ' साथ ' झाली आन् बुधवारपसून आवणीला सुरुवात झाली व्ही. तीन हाप्त आवणी गेली व्ही. आवणीची आवरा आवर झाल्यावं बा च्या आन् आज्याच्या जिवात जीव आला व्हा. ते निसूर झाले व्हे. त्याचप्रमाणे गावातील लोकांनीही कोणी खोती, कोणी इरजूक त कोणी पडकई करून आपआपली आवणी उरकून घेतली व्ही. पण ज्येची आवणी माग् रयली व्ही. त्येच्याकरिता गावातील समद्या लोकांनी परतेक घरचा याक माणूस याप्रमाणे एकत्र येऊन निःस्वार्थी आणि सहकार्याच्या भावनेतून इरजूक करून इतरांचीही आवणीची पल काढून नेली व्ही. सरवान सुरु झाला व्हा. सरवानाच्या उघाड झापीत भाता चांगली भरली व्ही. असा सगळा आनंदात चाला व्हा.

आवणी कथेतील समाजजीवनावर जागतिकीकरणाचा प्रभाव:-

सरवान संपून भादवा सुरु झाला व्हा. याका दिवशी बा कोतूळ बाजारा ग्याला व्हा. गोज्या तेल्याच्या दुकानात आखा गाव बाजारकरीत व्हा.लय दिसांनी कोथळ्याच्या नान्या मामाचीन् बा ची गाढ भेट झाली व्ही. बा ना आवणी पोरसोरांची इच्यारपूस केली. पण दुकानातल्या कोप-यावं डांगाणातल्या माप्सांची पकी गर्दी जमली व्ही. बा रहून रहून त्या गर्दीकं पहेत व्हा. मंग बा ना नान्या मामाचा रामराम घ्यातला आन् गर्दीकं वळला. त्या गर्दीत त्याला तळ्याचा भिमा काका रांगत उभा असलेला दिसला. बा ना त्याला हाटाकला,

“ आरं भिमा, ही कहेचीरांगय रं ”

“ आरं इठं त्या इरया का फिरया खत मिळाताय.”

“ आरं पण त्या तुला कह्याला पयजे ? ” (पृष्ठ 31)

तव्हा भिमा काका सांगायला लागला, “ आरं, हया खत लय महागय. पण आमच्या गावाच्या नाग्या सरपंचाना मांगच्या साली भाताली मारला व्हा त त्याला सव्वाखंडी पीक वाढला व्हा. तव्हा म्हन्ला पहू आपूनओँदा मारून.....” (पृष्ठ 31)

मंग बा ना भिमा काकाचा रामराम घेवून इच्यार करीत घरचा रस्ता घरला. आपल्याकं थोडं पैसं असतं त आपणही यंदा पहिला असता रूपये जमवून इरया खत मारून. असा इच्यार करीतच बा घरी पोहचला व्हा. पुढच्या आठवडयात बा ना उसना पासना करून दोनसे रूपये जमवून बाजारातून खताची गोण घेऊन घरी आला व्हा. तव्हा आज्याना त्याला हाटाकला,

“ आरं तुक्या, या यावढा माहागाचाखत तुला कोणी घ्या सांगितला रं ? आन् असा खत

लागून." (पृष्ठ 31) बा चा हया म्हणना समदी लॉका कान देऊन ऐकत व्हती. कोणी तो हाटकून आमच्या श्याताकं गरका मारुन येत व्हती आवणी कथेतील निसर्ग, पर्यावरण, जीवसृष्टी आणि समाजजीवनावर दुष्परिणाम:-

भादवा सुरु होऊन पावसाची उघड झाप चालू व्हती. मंग आज्याना पडीत जाऊन काढला व्हता. दोरीना शिवून बिवून घेतला व्हता. आन् याका आइतवारी गोडांबेच्या सांडीवं मांडून आडवात बैल चारीत व्हता. बैला जोगावल्यावं त्यांनी घरी नेऊन वाडग्यात बांधले आन् बेहेरी करुन श्याताकं आला. खाचरांच्या बांधा बांधावरुन तो भोताड मांडलेल्या सांडीकं येत व्हता आज्याला आजसमदाच येगळा दिसत व्हता. नाकतोडं भातावरुन इकडून तिकड उडताना नव्हत. बॅडका टुणटुणउडत नव्हती. भाताच्या बुंधेली खेकडीचं उकीर नव्हतं. आज हाया समदा यकदम कचारला. हया असा कसा काय झाला इच्यार करीत जड पावलांनी भोतडाजवळ आले सांडीवरचा भोताड काढून धोतराच्या पालवात झटकला त दोन तीन चिंगळ्या आन् यक बेरकट त्याचा काळीज चिरत ग्याला. तो तसाच खाचराच्या बांधावं येऊन मटकन् बसला. त्याच्य हातप गळाटाच झाला व्हता. तो तसाच हेलपाटत घरी आला. आईन् आजीचा सैपाक चाला व्हता. वसरीवं बसून कंदलाची काच पुसत मनातून हुंदका देत व्हता. रानातली ख्याकडा डोळ्यापुढनाचत व्हती. बा जेवणयेळीला घरी आला व्हता. आज्याना तेंच्याकं ढुकूनही पयला आजा पार आतूनच गप गप झाला व्हता. बा चा त्याला लय राग आला व्हता. जेवना बिवना व्हती. मंग आज्यानाच बा ला हाटाकला,

" आरं तुक्या, आपल्या लय पिढ्या ह्या श्यातातखपल्या. तुहा आज च्यार च्यार खंडे पिकवित व्हता. भाताची आवणी चालू झाली का तो बांधावंच बसून रहयाचा. आवणीच्या पोरीस सारखा हाटकायचा, ये पोरीवं, परतेक चुडाला दोन काड्या जास्त खोचीत जा बराका....." (पृष्ठ आम्ही समदी तुहया आज्याचा लय राग कशायेहो. प्रपण याकदा राती आखटीवं बसल्यावं म्या इच्यारलाच," कारं बा, त्या पोरीन्ला सारखा कद्दाला हाटकीतोय? यकतर मान्साभिळत नही अ येत्यात तेन्लीय तू सारखा काही ना काही म्हणत रहेतोय."

तव्हा तुव्हा आज म्हन्ला व्हता,

" आरं, भात काय फक्त आपलेलीच खया लागाताय? तेचेवं आखी ख्याकडा. नाकतोडं, भुंग जगतात. ते हायेत म्हणून त श्यात कसा गावासारखा खेळत रहेताय. आ पिढयांपसून ही ख्याकडा, बेडका, पाखरा, भेकरा, मासं बिसं आपल्यासंग जगत्यात. आपलेली तसा तेन्लीय जीवंय. त्या रानच्या पाखराली, ख्याकडा बेडकाली आपून जगावला त आपलाय चांगला जाताय. सुखाना मरान याताय. यक तेन

त्या साली आम्हाली दोन खंडी भात जास्तीचा झाला व्हता. बा ना भात इकून भरपूर पैसं कमावलं व्हतं. आन् आज्वा इच्यार करून करून खंगत चाला व्हता. बा च्या खिशात जस जसा पैसा खुळखुळायला लागला, तसा आज्वा पार भुईला टेकत चाला व्हता. आता बा ला पैशाची चटक लागली व्हती. तेच्या पुढच्या वर्षीय बा ना दोन इरयाच्या गोण्या भाताला मारल्या व्हत्या. आँदाय भात घर भरून वहेत व्हता. बा ची परिस्थिती या चार पाच वर्सांत चांगली झाली व्हती. गरीबी हाटली व्हती. आता बा दारूय प्याला लागला व्हता. बा चा खिसा कायम खुळखुळत व्हता. आज्वा शेवटच्या घटका मोजीत व्हता. नातवांडा पतवांडाच्या तोंडावरून मायेनं हात फिरवीत व्हता. मला जवळ घेऊन म्हणत व्हता,

“ भाऊ, ती वरची तेलणीची पटीय ना तिच्यात तीन तीन खंडी व्हयाचा, आन् साखऱ्या आंबेच्या चोंदयात लय ख्याकडा माजायची. पण कवाडदऱ्यातल्या खाचरात सांडीवं जेवढं मळे पडायचं ना, तेवढं कोणाच्याच सांडीवं गवसायचं नही. आरं तुझयावं जेवढा ना जीव मव्हा, त्यावढाच त्या खाचरातल्या ख्याकडा बॅडकावं रहयाचा. पण या इरया खताना तेंच्या वंशाचाच वजबूडझाला. तुहया बा ना लय वाईट कयाला. आरं, असा करता करता एक दिवस माणसाचाय वजबुड व्हईल र बा.....”(पृष्ठ 34) आजची पिढी अधिक पिक घेण्याच्या हव्यासापायी वेगवेगळ्या रासायनिक खतांचा वापर करून आपलेच जीवन धोक्यात घालत इतर जीवसृष्टीचा आणि पर्यावरणाचा विनाश करत आहोत. त्यामुळे आज सेंद्रिय शेतीकडे वळण्याची गरज आहे.

आसं करता करता एक दिवस आम्हाली आज्वा सोडून ग्याला. आमच्या घरात आता भाताचं कणगं भरेल रहेत व्हतं. तसा बा लय दारू प्या लागला व्हता. बा दरसालाला इरया खत मारून भाताचा पीक काढीत व्हता. पण मातर हळूहळू भाताचा पिक कमी व्हया लागला. खत मारून पीक येईनासा झाला व्हता. आन् बा ची दारू वाढत चाली व्हती. आता त्याला रोजच लागत व्हती. आणखी चार पाच वर्सां निंगून गेली व्हती. आताभाताची सगळी खाचरा वांझोटा पेंढा पोशीत व्हती. आमचं खाया पियाचं हाल व्हत व्हतं. बा ला समदा कळून चुकला व्हता. पण दारू त्याला समदा इसराया लाईत व्हती. मंघून मंघून त्याला आज्याची आठवण येत व्हती. तेच्या सपनातच ख्याकडा बॅडका दिसत व्हती. सांडीवरचा भोताड भरेल सपान पडत व्हता. आता समद्या श्यातात वांझोटा पेंढाच कसातरी पोसत व्हता. आसं लय दिस गेलं व्हतं. पोरानीय आबाळ व्हया लागली व्हती. घरातली कासेची परात, तांबेची फुकणी, हांडा आन् आज्याना करेल काठवट बा ना बामनाला इकून टाकली व्हती. घरादाराची दानफाण झाली व्हती.

यक दिवशी सकाळी बा लवकर उठला व्हता. आख्या श्याताला गरका मारून आला व्हता. खुटीला आडकायेल तंगुसाच्या पिशीत कापडा भरीत व्हता. मायना भाकरण हुळावळयाचा आळान कयाला व्हता. बा ना भाकर बांधून घेतली व्हती. आन् तंगुसाची पिशी काखत आडकवून देसात विंगत व्हता. जसताना पोरजसोरजच्या तोंडावरून मायेनं हात फिरवीत व्हता. मी तेच्याक टका मका